

Terijoen venäläinen kirkko.

TERIJOKI VENÄLÄISTEN AIKANA

Edellisessä kuvauksessa olemme osoittaneet, miten rajaseutu-olot olivat vaikuttaneet seutuamme. Tässä tahdomme kuvailla sitä venäläistä loistoaikaa, joka alkoi pääasiassa siinä 1890 luvulla.

Yksin huokaillen rajatuulissa kansa heikkoni. Sen taloudellista asemaa ei kohotettu, sen henkisistä tarpeista ei pidetty huolta. Köyhänä, henkisesti heikkona se joutui suurien kiusauksien eteen. Mahtava Venäjän pääkaupunki huomasi Suomenlahden rantamat edullisiksi ja sen kultavirta suuntautui tänne. Se alkoi ostaa yhä enemmän maita. Talonpoika tarvitsi rahoja. — Myy maata — sanoi idän rahamies. Mistä sai talonpoika ohjeita? Valtioltako? Sehän myi jo minkä ennätti halvalla maita venäläisille. Tosiasiaan on, että valtio varasi itselleen isossajaossa Terijoella kolme emätilaa, n:rot 13, 14 ja 15. Valtio asetti komitean tekemään ehdotusta emätiloihin kuuluvien maiden jakamiseksi huvilapalstoihin. Komitea loi Terijoelle 112 uutta huvilapalstaa. Ne tarjottiin myytäväksi. Ostajiksi ilmoittautui niin suomalaisia kuin venäläisiä. Komitea asetti venäläiset etusijalle ja myi heille, vaikka suomalainen yritti usein samaa palstaa. Sellainen oli henki silloin. Lienee syytä vielä huomauttaa, että venäläinen tykistöhallitus, jonka alle lahjoitusmaa-aikana metsämaat kuuluivat, myi ja vuokrasi maita venäläisille. Kun Suomen valtio sai haltuunsa lahjoitusmaat, oli Terijoella jo 60 huvilapalstaa. Kun

olot olivat näin, mitä apua voi toivoa talonpoika hallitukselta? Virkamiehiltäänkö hän toivoi, jotka useimmin olivat tänne muualta saapuneet? Ne itse välittivät maiden myyntiä, perustivat välityskonttorejakin. „Isänmaalliset” miehet muualta ostivat ahdinkoon joutuneelta halvalla tilan ja palottain myivät sen venäläisille. Ei ihme jos talonpaikakin myi. Maanlaatu oli myös sellainen, että oli paljon sellaista maata, jota ei voinut viljellä. Ei ole hyväksyttävää, mutta on hyvin ymmärrettävää, että maita runsaasti siirtyi venäläisille.

Ja että kansa ei useasti huomannut venäläistä asujamista vaaralliseksi, ei ole ihme. Ne joiden olisi tullut huolehtia kansasta, sitoivat läheisiä ystävyyssuhteita venäläisiin. Valtio auliisti myöntyi heidän anomuksiinsa. Kansallistunto oli heikko kansassa, mutta heikko myöskin sivistyneissä ja oliko se luja hallituksessakaan?

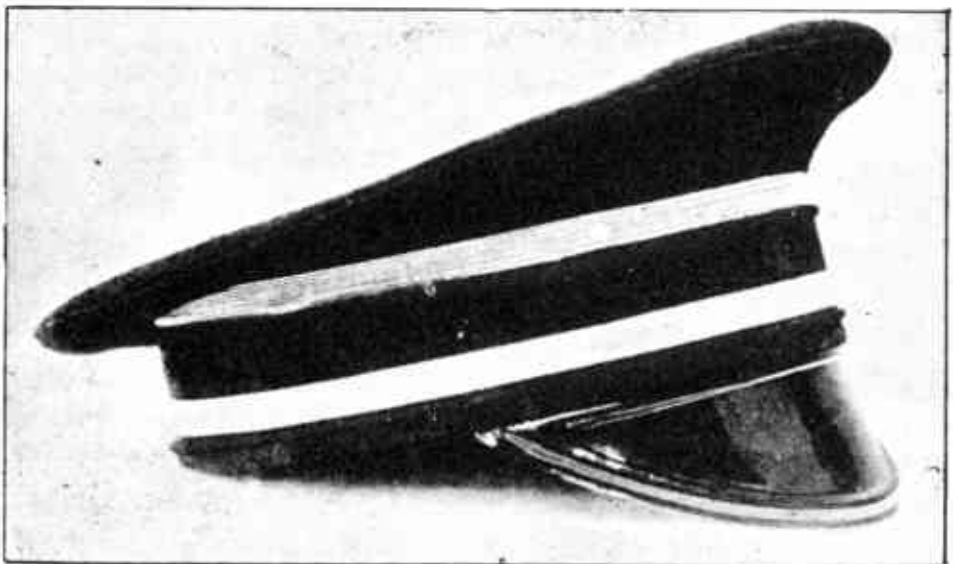
Täytyy myöntää, että arveluttavan voimakas oli venäläinen paine täällä. Venäläinen kansakoulu toimi, mutta perin harvat suomalaiset lapset siellä kävivät. Seka-avioliittoja venäläisten kanssa syntyi vähän. Pukuihin löi venäläinen vaikutus leimansa alkuaikoina, „furaska” ja „lakeerisaappaat” olivat vanhoilla, niilläkin harvassa, nuorilla ei. Naisten pukuihin venäläiset muodit jonkunverran vaikuttivat. Viimeaikaisin venäläinen leima kuvastui ajurien kirjavaperäisissä re’issä. Rakennustyyliin se ei juuri vaikuttanut, ainoastaan venäläiset rakennuttivat omatyyliset huvilat. Paljon on puhuttu venäjänkielisistä ilmoituskilvistä. Se on totta, mutta syy ei ole yksin paikkakuntalaisten. Esimerkiksi suurliikkeet Turusta, Helsingistä ja Viipurista kun avasivat täällä sivuliikkeet, oli ilmoituskilvet yksinomaan venäjäksi. Venäläiset asettivat myöskin muutamille teille venäläisiä nimiä. Kauppa, etenkin kesäisin ja etenkin ruoka-, sekatavara- ja lihakauppa siirtyi huomattavasti venäläisiin käsiin, joskin suomalaiset liikkeetkin hyvin menestyivät. Kulkukauppa — paitsi kangaskauppa — oli kokonaan venäläisten käsissä. Venäläinen tinkimisjärjestelmä ja „juomarahan” otto oli aivan yleistä. Venäläistä työväkeä eivät suomalaiset harvoja poikkeuksia lukuunottamatta käyttäneet.

Mihin venäläinen vaikutus huomattavasti tunkeutui, oli se juuri kieleen. Sanat sellaiset kuin: „saiju”, puol’pielava”, „agurtsi”, „kartoffelkakkara”, „liuhki”, „smedana”, (tee, setsuuri, kurkku, perunapiirakka, kerma, hapankerma) olivat yleisiä. Ei harvinaisia myöskään, „limoni”, „juskat”, „pitskat”, „tatskat”, „vanari”, „sapiska”, „rätskä”, „kuharka”, „vorniekka”, „peretniekka”, „pereulka”, „strastuit”, „strastui”, „taa, taa”, (sitruunapellit, tulitikut, kottikärryt, lyhty, lappu, pesijä, keittäjä, pihamies,

miesten esiliina, kylänosa, hyvä päivää, terve, niin niin) Venäjää puhuttiin hyvin yleisesti, mutta useasti sellaista „kopekkavenäjää” Emäntä voi sanoa kesäasukkaan rouvalle: „Annuska lyypit paa-riinaa, mutt’ paarina ei enää hotsit Annuskaa”. (Anni rakastaa rouvaa, mutta rouva ei tahdo enään nähdäkkään Annia). Toi-selle suomalaiselle voitiin sanoa sukaista seuraavaa „siansaksaa”: „Lipo maanantain, lipo tiistain, mosnapuit kekviikkon mie tuon siul’ liuhkii” (Lipo, mosnapuit = eli, tahi). Mutta syvälle eivät venäläiset voineet täällä kylvää. Omapaikkakuntalaisia ilmian-tajia ei juuri monta ilmestynyt ja „pekosmaisista” virkaolioitakin syntyi paikkakunnalta vähän. Muualta niitä täytyi tänne leve-reerata. Ja levereerattiinhan niitä. Muistaa seutu hyvin „nimis-mies” Allaksen, jonka aikana sartarmit olivat itsevaltiaita isän-tiä. Koltosten takia joutui kohta pois ja eräs irvileuka sanoikin: „allas käännettiin nurin ja porsaas ajettiin pois”. Muualta olivat nekin poliisimiehet jotka olivat polvillaan asemalla kun Bobrikof-fin ruumista vietiin Venäjälle ja jotka näyttivät irvistely- ja tanssi-taitoaan, yleisöä tyrkkien kun hovioikeuden jäsenet palasivat Krestystä.

Että kansa tunsu Suomeen kuuluvansa oli selvä. Kaikissa vaaleissa aina selvä, perustuslaillinen kanta voitti. Kun Terijoelle tahdottiin asettaa taloihin venäläismalliset yövartijat ja talonkir-jat (1902) noustiin yksimielisesti vastaan. Kun julkinen kokous hajoitettiin, pidettiin salakokouksia ja asia saatiin raukenemaan.

Niin usein moititut Terijoen ajurit osoittivat myöskin miehek-kyttä. Kun heille tahdottiin v. 1909 pakoittaa päähän tämän mallinen „vormulakki”, niin he yksimielisesti vastasivat, että he

eivät tahdo „furaskaa” päähänsä. He lakkasivat työstä. Senaatissa asti käytiin ja ajurit voittivat.

Kauneimmin ilmeni kansan mielipide siinä adressissa, joka laadittiin silloinkun Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjiä (Terijoki kuului silloin Kivennavan pitäjään) aiottiin erottaa Suomesta. Siinä lausuttiin m. m.: „Koko elämämme on sidottuna Suomeen tuhansilla siteillä. Suomen kieli ilmaisee tunteemme ja ajatuksemme niin kodissa kuin koulussa, niin kunnassa kuin kirkossa. Suomenkeellä meitä hallitaan ja oikeutta jaetaan. Perityt suomalaiset tavat vallitsevat jokapäiväisessä elämässämme, tutut suomalaiset asetukset järjestävät kunnallisen itsehallintomme, selvät suomalaiset lait määräävät velvollisuutemme ja oikeutemme. Suomeen panemme toivomme, kun viljelyksemme tahi sivistyksemme on parannusten tarpeessa. Eikä tätä mikään voi muuttaa: suomalaisia me olemme ja suomalaisina tulemme aina olemaan.”

Ja pitämässään vastalausekokouksessa tuon erotushankkeen johdosta, lausuivat terijokelaiset jyrkemmin kuin ehkä missään muualla seuraavasti: „tahdomme aijottua toimenpidettä vastaan panna vakavan vastalauseemme, saattaa Venäjän Hallitsijan, hallituksen ja kansan tietoisuuteen, että tulemme aijottua toimenpidettä kaikilla lain ja oikeuden keinoilla vastustamaan, emmekä tule sitä koskaan meitä sitovaksi tunnustamaan, vaan tulemme sen väkivallan yrityksenä tuomitsemaan; tulemme itsessämme aina säilyttämään ja tulevaan polveen istuttamaan kaikissa vaiheissa kestäväen elämän uskon, että mitkään kärsimykset eivät tule meitä kansallisuudestamme vieroittamaan ja toiseen liittämään, vaan tulemme kestäväen oikeuden majesteettiin luottaen ne väkivallan toimenpiteet, joita meihin kohdistetaan.” Näitä lauselmia sopisi niiden muistaa, jotka niin mielellään usein ovat tuominneet näiden seutujen asukkaat venäläismielisiksi.

Mitään erityisiä „jymy” tapauksia ei venäläisten vallan aikana tapahtunut. Silloiset Venäjän vallankumoukselliset pitivät usein kokouksiaan täällä ja heitä tuontuostakin vangittiin. Kadetti-professori Herensteinin venäläiset mustasotnialaiset murhasivat ja syntyi siitä laaja oikeusjuttu. Erääseen oikeuden istuntoon saapui muutama sata mustasotnialaista Pietarista, saaden palkakseen ruplan rahaa, yhden kurkun ja pullon viinaa. Suomalaiset viranomaiset olivat varuillaan, joten tulos matkasta oli + — 0. Yhdenvertaisuuslakirettelöitä tapahtui, kuntakokouksen esimies sai istua 6 kk. Krestyssä, varapuheenjohtaja ja kunnallislautakunnan esimies karkoitettiin. Muutamia muitakin karkoituksia tapahtui. Kuntaa yrittivät venäläiset vallata käsiinsä, mutta lopulta epäonnistuivat. Henkikirjoihin merkityttivät nimiään, suitsuttivat

Seynille ylistystä adresseissa, tekivät joitakin ilmiantoja (näitä sankareita asunee vieläkin Terijoella?) Koettivat kyllä nilkuttaa valtakunnallisessa hengessä, mutta jos oli jumala tahtoa antanut, oli se unohtanut antaa heille kyvyn. Siksi tulos oli nolla.

Kiellettävä ei ole myöskään sitä, että venäläisten joukossa oli paljon todellisia Suomi-ystäviä. Yksi esimerkki siitä. Kun näitä seutuja aijottiin Venäjään yhdistää, löytyi paljon venäläisiä, jotka olivat vastaan. He hommasivat m.m. adressia näiden seutujen puolesta hallitsijalle, mutta kun hanke raukesi, luopuivat hekin hommastaan

Millä tavalla tämä venäläinen kymmenientuhansien joukko vaikutti taloudellisesti Terijokeen, siitä jokunen sana.

Kesäisin oli Terijoella noin 100 kauppa. Lisäksi kulkukauppiat; niitä oli v. 1910 hevosella kulkevia 11, jalan liikkuvia 136. Kun siinä v. 1910 muutamat liikkeet ilmoittivat liikevaihtonsa 200,000—500,000 mk., jopa eräs sivuuttaneensa 500,000 mk., oli siis liike verrattain vilkasta. Eräs liike ilmoitti parhaan kesäkuukautensa 50,000 mk. Tästä ei suinkaan käy ilmi se, mitä kesäasukasjoukko kulutti. Ympäri Kivennavan pitäjää ja muualtakin kuljetettiin tänne maitoa, lihaa, perunoita, kaloja Sakkolasta ja Pyhäjärveltä y.m. Myöskin rautatietulot ansaitsevat mainitsemista. 1910 matkustajalippuja myytiin 130,366. Matkustajaliikenteestä oli tuloja 306,921 mk. 45 p. Tavaraa saapui 14,825,500 kg. 1911 olivat elokuussa matkustajaliikenteestä tulot 65,054 mk. 46 p. Postimerkkiä myytiin yli 40,000 mk. Tullitulot olivat 1910 Terijoella 328,182: 83. Rautatiellä oli virkamiehiä 7, palvelusväkeä 18, postissa 6 virkailijaa, 18 kantajaa (posti kannettiin kaksi kertaa päivässä). Sanotaan että kaniinit sikiävät nopeasti, mutta vielä nopeammin ja helpommin siitti tämä aika ajureita. 1910 oli Terijoella ajureita 232. 1911 oli 244. Ajureita oli todellisuudessa paljon runsaammin, sillä kaikki eivät ajurinlippua lunastaneet. Ajurit ansaitsivat silloin keskimäärin noin 10—25 mk. päivässä.

Kuten tästäkin näkyy, raha liikkui. Helposti se tuli ja helpommin vielä se meni.

Antakaamme lyhyt kuvaus tästä niin kuuluisaksi tulleesta kesäelämästä, sen tavoista ja muodoista:

Jo kevättalvella alkoi „herroja” liikkua täällä huviloita vuokraamassa. Ajurit kuljettelivat niitä, näytellen huviloita. Ainoastaan niiden huviloita näyteltiin, jotka maksoivat ajureille „natsaijua”. Huviloista maksettiin tavallisesti 200—1,500 mk. Kun „herra” iöysi sopivan huvilan, antoi hän käsirahan „sadatkun” ja määräsi mitä korjauksia tahtoi. Kesäkuussa saapuivat „herrat”.

Siihen aikaan kuhisi Terijoen aseman edusta ajureista, jotka seisten rattaillaan, käsiä viittoen piippu hampaissa huusivat: „Posaltta paarina, jaa vesuu”. (Olkaa hyvä herra, minä vien). Kun tulokkaat olivat päässeet hälinästä, oli heillä uusi kiusaus edessä. Heidän kärryjensä perästä juoksi miehiä niin että valkea „peret-niekka” (esiliina) liehui. Ne olivat venäläisten kauppojen, pääasiassa lihakauppojen, palvelijoita, jotka tarjoten vastakirjaa koettivat saada tulokkaan ostajakseen. Nämä kesävieraiden palvelijat ansaitsivat kesäisin suuria summia. Kauppias maksoi usealle köksälle 10 % kaikesta mitä osti. Ja jos hän osti 10 mk. merkittiin tavaraa kirjaan 20 mk. Syksyllä sai palvelija vielä erityisen lahjan, jos kauppias sai oikein hyvin kirjaan lisäillä. Useimman perheen pää kävi joka päivä Pietarissa, aamulla meni, illalla tuli. Täten muodostui ajureille, joita parhaina aikoina oli noin 400, hyvät ansiomahdollisuudet. Tämä kesävierasjoukko — parhaimpana vuonna lienee ollut noin 60,000 — se kokosi tänne kaiken maailman kulkukauppiat ja komeljanttarit. Kivennavalla oli eräs isäntämies, joka kesäisin huonopukuisena täältä kerjäsi itselleen heinäntekorahat. Mustalaiset, posetiivarit onnenlehtineen ja aaseineen, nukketeatterit, apinantanssittajat, katuvoimistelijat, kuljeksivat torvisoittokunnat, hanurininguttajat y.m. kaikki ne tänne tiensä löysivät. Oli erityinen kesähuvittelupaikka „Kasino”, jossa konsertteja, tanssiaisia, näytöksiä ja erilaisia juhlallisuuksia oli joka ilta. Torvisoittokunta soitti joka ilta, samppanjan korkit pamahtelivat ja haavesilmäiset venakot autuaina hengittivät lep-poisaa Suomenlahden ilmaa. Oli useampia hotelleja, purjehdus-seura, joka pani loistavia kilpapurjehduksia toimeen. Rullaluis-tinrata, tenniskentät, jalorotuisia ratsuhevosia saatavana. Teillä vilisi lehtien myyjiä, kukkakauppiaita, „maroosinakauppiat” (jää-telökauppiat) huutaen tarjosivat tavarataan. Täysi hulina ja hälinä sellainen että hirvitti. Etenkin lauantai-iltaisain antoi vier-torie komean näyn. Sadottain ajureita, parivaljakoita ja autoja virtasi asemalta kun iltajunat saapuivat Pietarista.

Mutta eloisin oli kuitenkin elämä Suomenlahden rannalla. Ranta muistutti suurta sardiniastiaa. Kylki kyljessä ihmiset lojuivat. Eräs kapteeni viime kesänä kylpylä-kirjeessään innostuu vanhoista muistoista ja kirjoittaa: „Olipa Terijoen rantahietikko silloin päivän sydänaikaan täynnään kaikenlaista alastomuutta. Oli vanhoja ja nuoria, lapsia ja jo haudankaivajalta karanneita, oli veikeitä venakoita, jotka taisivat taidolla asettaa esiinpistävim-mät osansa kaiken kansan katseltaviksi, ja oli jo aikansa riemun-neita maatuskoita, joilla riemuistaan ei enään muuta ollut jälellä kuin ruumiinsa valtava ulottuvaisuus joka suuntaan.” Sellaista

se todella oli. — Syksyn tullen kesävieraat lähtivät, muualta tulleet kauppiat pulleine pusseineen katosivat ja terijokelainen vetäytyi kuoreensa.

Poissa on nyt tämä aika ja saakin olla. Kultaa sai paikkakunta, sai valtio, sai muukin Suomi, mutta hautaa se elämä Kannakselle kaivaa tahtoi. Romahdus oli ankara — kansa jäi raunioille karsimään. Mutta toivokaamme arpien paranevan, uusien elämänmahdollisuuksien ilmenevän. Iloita voimme, että selvemmin kuin koskaan ennen tiedetään, että Rajajoessa on kahden valtakunnan raja, Suomen ja Venäjän.

Osa uimarantaa.